

Література

1. Рубцов Б. Б. Современные фондовые рынки: учебное пособие для вузов. — М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. — 926 с.
2. Електронний ресурс <http://ru.wikipedia.org>
3. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 р. № 3480-IV.
4. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 № 2664-III.
5. Електронний ресурс <http://www.ssmc.gov.ua/UserFiles/File/Strateg/Program 2015.pdf>

Статтю подано до редакції 27.05.11 р.

УДК 332.64

В. В. Зимовець, пров. наук. співр., канд. екон. наук,
О. М. Кошик, ст. наук. співр., канд. екон. наук,
ДУ «Інститут економіки та прогнозування» НАН України

ФІНАНСОВИЙ СТАН ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В ПЕРІОД 2007—2010 рр.

АНОТАЦІЯ. У статті проаналізовано зміну фінансового стану промисловості України за 2007 р.—I квартал 2010 р., тобто в передкризовий, кризовий та на початку посткризового періодів. Виявлено чинники погіршення фінансового стану підприємств. З урахуванням проведеного аналізу, запропоновано заходи по прискоренню його покращення в період виходу з кризи.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: прибуток, фінансовий стан підприємств, платоспроможність, ліквідність, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт автономії, коефіцієнт боргу.

АННОТАЦИЯ. В статье проанализировано изменение финансового состояния промышленности Украины за 2007 г.—I квартал 2010 г., то есть в предкризисный, кризисный и в начале посткризисного периодов. Выявлены факторы ухудшения финансового состояния предприятий. С учетом проведенного анализа, предложены меры по ускорению его улучшения в период выхода из кризиса.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: прибыль, финансовое состояние предприятий, платежеспособность, ликвидность, коэффициент абсолютной ликвидности, коэффициент автономии, коэффициент долга.

ANNOTATION. In the article the changes of Ukrainian industry financial position from 2007 to the I quarter of 2010 are being analyzed, i.e. during the pre-crisis, crisis and at the beginning of the post-crisis periods. The factors worsening the enterprises financial position are defined. Taking into account the conducted analysis the measures its improvement acceleration in the period of exit from a crisis had been offered.

KEYWORDS: PROFIT, financial position of enterprises, solvency, liquidity, absolute liquidity ratio, coefficient of autonomy, debt ratio.

Актуальність проблеми. Скорочення реального ВВП України під впливом світової фінансово-економічної кризи було значнішим, ніж у більшості інших країн. При цьому кардинально погіршилися фінансові результати діяльності підприємств, зокрема, промислових. Можна констатувати, що, з точки зору протидії негативному впливу кризи на фінанси підприємств, заходи, прийняті як на мікроекономічному, так і на макроекономічному рівні, не були в достатній мірі ефективними.

Оскільки не виключена можливість «другої хвилі» кризи, актуальним є узагальнення тенденцій зміни фінансового стану підприємств у передкризовий (2007 р.), кризовий (IV квартал 2008—2009 р.) та на початку посткризового періоду (I квартал 2010 р.), а також аналіз факторів, які зумовили ці зміни. Це допоможе розробити заходи по пом'якшенню негативних наслідків кризи.

Огляд досліджень і публікацій. Теоретико-методологічним та практичним аспектам визначення фінансового стану підприємств, оцінки його динаміки присвячена значна кількість досліджень як у світовій, так і у вітчизняній науці. Серед українських авторів, які приділяють значну увагу цій проблемі, можна назвати А. Даниленка, Я. Біленську, Т. Васильківа, В. Гейця, А. Поддєрьогіна, П. Корецького, О. Терещенка, Л. Шаблисту. При високому рівні опрацювання проблем визначення фінансового стану галузей та підприємств, досі в недостатній мірі досліджені тенденції та фактори його зміни в Україні в умовах світової фінансово-економічної кризи, зокрема, в промисловості.

Метою даної статті є кількісна оцінка змін фінансового стану української промисловості в передкризовий, кризовий і на початку виходу з кризи, виявлення основних чинників цих змін та визначення напрямків зміцнення фінансів промисловості та промислових підприємств.

Виклад основного матеріалу. Тенденції у фінансах промисловості України проаналізовані нами на основі показників платоспроможності (коефіцієнти фінансової незалежності та боргу) та ліквідності (поточна та миттєва ліквідність) за період 2007—2010 рр. Достатність фінансових ресурсів для виконання поточних зобов'язань є важливою передумовою для стабільної роботи промисловості. Для оцінки рівня такої достатності застосовується коефіцієнт абсолютної ліквідності (у зарубіжних джерелах — cash ratio), який розраховується шляхом ділення грошових коштів та їх еквівалентів на поточні зобов'язання підприємства. Обсяги фінансових ресурсів вважаються достатніми, якщо грошові кошти та їх еквіваленти становлять не менше 20 % поточних зобов'язань підприємства. Показники платоспроможності застосовуються для визначення спроможності підприємства виконувати свої зобов'язання у довгостроковому періоді. Часто показники платоспроможності називають коефіцієнтами фінансового важеля або частки залучених коштів. Платоспроможність є важливою характеристикою стабільності фінансового стану підприємства і показує наявність у нього коштів, достатніх для погашення боргів за всіма зобов'язаннями та забезпечення безперервного процесу виробництва та реалізації продукції.

У вітчизняній економічній літературі як показники платоспроможності найчастіше застосовуються коефіцієнт автономії (фінансової незалежності) та коефіцієнт фінансової стійкості. Коефіцієнт автономії розраховується як відношення власного капіталу до активів (значення повинно перевищувати 0,5) і показує, яка частина активів фінансується за рахунок власних коштів підприємства і наскільки воно залежить від зовнішніх джерел фінансування. Коефіцієнт фінансової стійкості розраховується як відношення власного капіталу до боргу підприємства (значення повинно перевищувати одиницю). У зарубіжній економічній літературі частіше застосовується обернений до нього показник — коефіцієнт боргу (Debt/Equity Ratio). Зростання коефіцієнту боргу свідчить про погіршення платоспроможності, може призвести до скорочення прибутку у зв'язку із зростанням процентних витрат.

Платоспроможність. У передкризовий період, період, починаючи з 2007 р. по III квартал 2008 р. фінансовий стан промисловості України залишався відносно стабільним, про що свідчить достатньо високий рівень платоспроможності, який становив 0,46—

0,47, тобто майже половина промислових активів фінансувалась за рахунок власних коштів підприємств.

Починаючи з IV кварталу 2008 р. намітилась тенденція до зниження коефіцієнта достатності капіталу в промисловості до рівня 0,35 на кінець I кварталу 2010 р. При зростанні номінальної вартості активів на 194 млрд грн, власний капітал промисловості скоротився протягом IV кв. 2008 — I кв. 2010 р. на 16 млрд грн, що в умовах стагнації банківського кредитування призвело до стрімкого нарощування кредиторської заборгованості.

Серед показників платоспроможності важливою є структура капіталу, тобто співвідношення між довгостроковими зобов'язаннями і власним капіталом (левериджу). Досліджуючи структуру капіталу в українській промисловості, П.Корецький відзначає як основну тенденцію у змінах фінансового стану промисловості України зростання коефіцієнта фінансового левериджу з 0,148 у 2004 р. до 0,295 у 2007 р., що було обумовлено значним нарощуванням величини довгострокових зобов'язань [1]. У 2008—2009 рр. ця тенденція прискроюється. За нашими розрахунками, протягом 2009 р. — I кварталу 2010 р. коефіцієнт левериджу вже перевищував рівень 0,4.

Значне зростання частки довгострокового боргу у структурі капіталу в промисловості України в четвертому кварталі 2008 року було обумовлене тим, що біля 60 % такого боргу було номіновано в іноземній валюті і знецінення гривні зумовило дооцінку балансової вартості такого боргу і відповідних операційних витрат у промисловості, пов'язаних із таким знеціненням.

Подальше зростання коефіцієнту левериджу протягом 2009—2010 рр. було зумовлене двома чинниками — збитковою діяльністю промислових підприємств та зростанням боргів у підприємствах державного сектора («Нафтогаз України», «Укрвавтор»). Загалом в умовах стагнації банківського сектора довгострокові зобов'язання з I кв 2009 р. по I кв 2010 р. зросли на 25,2 млрд грн, тоді як власний капітал промисловості в цілому скоротився на 0,5 млрд грн [2].

В умовах високих процентних ставок тенденція до зростання частки боргу у структурі капіталу промисловості України і надалі негативно впливатиме на її фінансовий стан. Можна погодитись із висновком про те, що головним напрямком у покращанні фінансового стану українських підприємств має бути пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, яке б

забезпечило мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу [3]. Т. Васильків також вважає пріоритетною проблемою критичне зменшення частки власного капіталу підприємств та *надмірне погіршення фінансової стійкості* вітчизняних підприємств [4].

Наступним важливим показником платоспроможності є коефіцієнт боргу, який показує ту частину власних зобов'язань, яку промислові підприємства можуть погасити за рахунок власних коштів. Цей показник у цілому по промисловості України з початку 2007 р. перевищував одиницю, що означає недостатній рівень капіталізації промисловості і свідчить про формування тенденції до зростання боргу у структурі капіталу промисловості. На кінець I кварталу 2010 р. борги української промисловості в 1,65 рази перевищували її власний капітал, що свідчить про необхідність її рекапіталізації.

Основними причинами погіршення показників платоспроможності української промисловості стали масштабні збитки, зумовлені трьома основними чинниками: падінням обмінного курсу гривні відносно долара США у четвертому кварталі 2008 р., зростанням процентних ставок по кредитах та ускладненням доступу до нових кредитів, зумовленого банківською кризою 2009 р. та скороченням обсягів внутрішнього та зовнішнього попиту на продукцію промисловості.

Протягом періоду економічного зростання (2007 р.—перше півріччя 2008 р.) мала місце тенденція до стрімкого зростання прибутків від звичайної діяльності до оподаткування у промисловості. Загальна сума таких прибутків у промисловості в цілому зросла з 9,1 млрд грн в першому кварталі 2007 р. до 27,5 млрд грн у другому кварталі 2008 р. Максимальна за період сума прибутків за місяць була отримана у промисловості в червні 2008 р. у сумі 11,1 млрд грн. Починаючи з третього кварталу 2008 року має місце тенденція до стрімкого скорочення прибутків — до 22,5 млрд грн у другому кварталі 2008 р. і виникнення збитків у сумі 40,8 млрд грн у четвертому кварталі 2008 р. У цілому прибутки промисловості від звичайної діяльності до оподаткування за 2008 рік становили 20,2 млрд грн, а чистий прибуток — лише 5,5 млрд грн. При середньозваженому за 2008 рік розмірі власного капіталу у промисловості 373,8 млрд, коефіцієнт прибутковості власного капіталу становить лише 1,48 %, що не дає можливості розвивати промисловість на основі самофінансування [5].

З початку 2009 р. мала місце тенденція до стагнації у промисловості, яка стає в цілому збитковою — збитки від звичайної діяльності до оподаткування за перший квартал 2009 року становили 0,5 млрд грн, у другому кварталі зафіксовано практично нульовий фінансовий результат, у третьому кварталі збитки перевищили 1,8 млрд грн. Чистий збиток промисловості за 9 місяців 2009 року становив 9,3 млрд грн [6]. Значне скорочення обсягів продажу та знецінення національної валюти зумовили різке погіршення фінансово стану промисловості України в частині платоспроможності.

За нашими розрахунками, різке зниження обсягів продажу в IV кварталі 2008 р. з 220 до 166 млрд грн за квартал могло вплинути на скорочення прибутків промисловості в обсягу 6—7 млрд грн за інших рівних обставин (при майже аналогічних обсягах продажу у третьому кварталі 2009 р. у розмірі 168 млрд грн збитки від звичайної діяльності до оподаткування становили — 1,84 млрд грн). Вагому роль відіграли також зниження цін на промислову продукцію на міжнародних ринках (для експортерів) та переоцінка зобов'язань промислових підприємств перед банками та іншими кредиторами, вираженими в іноземній валюті.

Вплив фінансової кризи на платоспроможність промислових підприємств України можна поділити на 2 етапи:

1) шоковий стан фінансів промисловості: стрімке погіршення фінансових результатів протягом IV кв. 2008 р, зумовлене негативним впливом зовнішніх чинників: падінням зовнішнього попиту та знеціненням національної валюти. Якщо протягом 9 місяців 2008 р. нетто-прибуток по промисловості в цілому становив у середньому 20 млрд грн на квартал і мав тенденцію до зростання, то в кварталі 2008 року збиток від звичайної діяльності перевищив 40 млрд грн [7];

2) депресивний стан фінансів промисловості протягом I квартал 2009 — I квартал 2010 р., зумовлений скороченням внутрішнього інвестиційного попиту та дефіцитом джерел зовнішнього фінансування (насамперед кризовим станом у банківській системі). З II кварталу 2009 р. намітилась тенденція до зростання збитковості, негативний фінансовий результат промислових підприємств, які отримали збитки, зріс с 7,3 млрд у II квартал 2009 р. до 15 млрд грн у 2010 р. Протягом I кв. 2009 р — I кв 2010 р. кумулятивний фінансовий результат промисловості (прибуток від звичайної діяльності до оподаткування) склав (–) 0,4 млрд грн,

що свідчить про відсутність внутрішніх джерел фінансування промисловості [8].

Ліквідність. Другою важливою характеристикою фінансового стану промисловості є показники ліквідності, серед яких ми виділяємо коефіцієнт покриття і коефіцієнт миттєвої ліквідності. На етапі економічного зростання, до 2007 року, ліквідність у промисловості покращувалась. За розрахунками П. Корецького, протягом 2004—2007 р. зміцнювалась поточна ліквідність промисловості (коефіцієнт покриття зріс з 1,1 в 2004 р. до 1,2 в 2007 р.) [1]. Протягом 2007—2008 рр. коефіцієнт покриття знаходився на рівні 1,1—1,2, що свідчить про спроможність виконання поточних зобов'язань за рахунок оборотних активів. Починаючи з першого кварталу 2009 р. сформувалась тенденція до погіршення поточної ліквідності у промисловості, коефіцієнт покриття знижується до рівня 1, що означає погіршення ліквідності. Зазначена тенденція прямо пов'язана із зниженням рівня платоспроможності і свідчить про нарощування обсягів поточних боргів промисловості та зростання ризику технічного дефолту підприємств. Проблеми ліквідності були зумовлені зниженням обсягів власного капіталу, починаючи з першого кварталу 2009 р.

Т. Васильків правильно характеризує як пріоритетне завдання з підвищення рівня ліквідності суб'єктів підприємництва в Україні «стимулювання збільшення частки оборотних активів у структурі балансу суб'єктів підприємництва» [4]. Проте він не визначає способу, у який це можна зробити. Існує єдина стратегія вирішення такої проблеми — це збільшення чистого робочого капіталу (NWC) за рахунок збільшення власного капіталу або довгострокове кредитування на прийнятних для промисловості умовах.

В умовах труднодоступності банківського кредиту і високих процентних ставок, важливе значення для забезпечення стабільного фінансового стану промислових підприємств має достатність грошових коштів та їх еквівалентів для виконання поточних зобов'язань. У 2009 р. мало місце стрімке погіршення миттєвої ліквідності у промисловості — до 6 % поточних зобов'язань, яке зумовлювалась зростанням частки запасів та дебіторської заборгованості в оборотних активах унаслідок скорочення внутрішнього попиту і погіршення стану розрахунків з покупцями продукції.

Значне погіршення фінансового стану промисловості у періоді, що розглядається, було зумовлено дією низки об'єктивних чинників, які не були нейтралізовані інструментами державної регуляторної політики. Більш того, ця політика значною мірою сприяла погіршенню фінансового стану підприємств, у тому числі промислових.

Як відомо, Україна є одним із світових аутсайдерів у рейтингах, які характеризують сприятливість умов для ведення підприємницької діяльності. А саме: індексу глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму, індексу економічної свободи Heritage Foundation та індексу умов ведення бізнесу Світового банку. Причому в останні роки, в тому числі в період кризи, її позиції в цих рейтингах погіршувалися. Перш за все, це стосувалося таких умов ведення бізнесу, як сприятливість оподаткування, захист прав власності, адміністративне втручання в господарчу діяльність, дозвільна система, ліцензування, стандартизація, створення та ліквідація підприємств тощо. Тобто державної регуляторної політики.

Згідно звіту Світового банку та Міжнародної фінансової корпорації (IFC) «Ведення бізнесу 2010», українська система регулювання підприємницької діяльності була оцінена як одна із найсуворіших у Східній Європі та серед пострадянських країн, а податкова система України — як одна з найбільш обтяжливих у світі. Репрезентативне соціологічне дослідження, проведене IFC серед приватних підприємців України, показало, що вони оцінюють втрати прибутку внаслідок регуляторної політики держави в середньому на рівні 20 % [9].

На наш погляд, неефективність регуляторної політики значною мірою пов'язана з надмірно високою часткою ВВП, що перерозподіляється через Зведений бюджет країни. Вона зросла від 26,7 % у 1999 р. до 33,7 % ВВП у 2009 р., тобто на 7 % ВВП, насамперед унаслідок зростання соціальних видатків [10]. Загальний перерозподіл ВВП через Держбюджет, місцеві бюджети та Пенсійний фонд в Україні який сягає половини ВВП — це показник, притаманний лише найбільш розвиненим європейським країнам. У свою чергу, надмірний перерозподіл ВВП пов'язаний з надмірним податковим тиском на підприємства та гіпертрофованим розвитком бюрократичних функцій, надмірним державним регуляторним втручанням у їх діяльність.

У період кризи всі ці фактори мали вкрай негативний вплив на фінансовий стан підприємств, у тому числі промислових. Значний рівень соціалізації бюджету не дозволив знизити податковий тиск на підприємства. В багатьох країнах саме таке зниження було важливим або навіть ключовим елементом системи антикризових заходів. До того ж, значне зниження бюджетних витрат інвестиційного спрямування не дало можливість здійснювати державну підтримку містоутворюючих підприємств, як, наприклад, у Росії.

Значне зростання рівня соціалізації Державного бюджету в останнє десятиліття, яке негативно вплинуло на фінансову спроможність протистояти викликам кризи як на рівні держави, так і підприємств, не може бути пояснене тільки популістською політикою.

Саме в ці роки найбільш інтенсивно відбувався процес великої приватизації, одним із негативних наслідків якого стало нівелювання соціальних функцій підприємств та масовий процес передачі їх соціальних об'єктів у комунальну власність (або приватизації). Згорання соціальних функцій на мікрорівні значною мірою було компенсовано випереджаючим зростанням соціальних видатків Держбюджету.

Проте як раз у цей період в більшості розвинутих країн та багатьох країнах, що розвиваються, відбувалася особливо активна реалізація концепцій соціальної відповідальності бізнесу (СВБ), більшість прихильників яких вважає розвиток соціальних функцій підприємств однією з головних умов та чинників покращення їх фінансового стану, забезпечення фінансової стійкості, сталого економічного розвитку. Позитивний зв'язок між розвитком соціальних функцій підприємств та покращенням їх фінансових показників доведений чисельними дослідженнями.

В умовах України реалізація програм СВБ могла б сприяти зменшенню надмірної соціалізації бюджету. Це б створило більш сприятливі умови для зниження податкового тиску на підприємства, проведенню ефективної державної регуляторної політики, яка б не створювала штучних перешкод для здійснення підприємницької діяльності і сприяла би залученню іноземного капіталу, в тому числі, в промисловість. А без значного припливу іноземних інвестицій швидке поліпшення фінансового стану цього ключового для України виду економічної діяльності є доволі проблематичним.

Висновки. Значне погіршення фінансового стану української промисловості в період кризи значною мірою було зумовлене трьома основними чинниками: знеціненням гривні відносно долара США у 2008 р., зростанням процентних ставок по кредитах та ускладненням доступу до нових кредитів у 2009—2010 рр. та скороченням обсягів внутрішнього та зовнішнього попиту на промислову продукцію. Про погіршення фінансового стану свідчить випереджаюче зростання зобов'язань і стрімке зростання левериджу в 2009—2010 рр. В умовах високих процентних ставок тенденція до зростання частки боргу у структурі капіталу промисловості України і надалі негативно впливатиме на її фінансовий стан, у зв'язку з чим оптимізація співвідношення між власним та позичковим капіталом є найважливішим завданням для покращення фінансового стану промисловості. Важливою умовою покращення фінансового стану промисловості є зміна підходів до державної регуляторної політики на основі дерегуляції умов підприємницької діяльності. Це може сприяти більш активному залученню інвестицій, у т. ч. іноземних, і нарощуванню власного капіталу промисловості що вкрай важливо для стабілізації її фінансової стану.

Література

1. *Корецький П.* Динаміка структурних зрушень в капіталі промислових підприємств // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». — Збірник наукових праць. — Тематичний випуск «Технічний прогрес та ефективність виробництва» — 2009. — № 6. — С. 33—38. — [Електронний ресурс]. — доступний з: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vcpi/TPtEV/2009_6/6_2009/7_Korecky.pdf
2. Держкомстат України. — [Електронний ресурс]. — шлях доступу: ukrstat.gov.ua; Національний банк України — [Електронний ресурс]. — шлях доступу: bank.gov.ua
3. *Рудницька О., Біленська Я.* Шляхи покращання фінансового стану українських підприємств // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». — 2009. — № 649. — с. 132—138. — [Електронний ресурс]. — доступний з : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/VNULP/LogistYuKa/2009_649/19.pdf. — С. 13.
4. *Васильків Т.* Пріоритети державної політики сприяння посиленню фінансової стійкості суб'єктів підприємництва України в умовах фінансово-економічної кризи. — [Електронний ресурс]. — доступний з: <http://niss.lviv.ua/analytics/134.htm>

5. Держкомстат України. — [Електронний ресурс]. — шлях доступу: ukrstat.gov.ua

6. Держкомстат України. — [Електронний ресурс]. — шлях доступу: ukrstat.gov.ua

7. Держкомстат України. — [Електронний ресурс]. — шлях доступу: ukrstat.gov.ua

8. Держкомстат України. — [Електронний ресурс]. — шлях доступу: ukrstat.gov.ua

9. Криза чи держава — хто перешкоджає більше? — [Електронний ресурс]. — шлях доступу: <http://franchising.ua/vlasniy-biznes/576/krizaderjava-hto-pereshkodjae-bilshе/>

10. Новий курс: реформи в Україні. 2010–2015. Національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця [та ін.]. — К.: НВЦ НБУВ, 2010. — С. 93.

Статтю подано до редакції 27.04.11 р.

УДК 336.71

І. Б. Івасів, д-р. екон. наук,
професор кафедри банківської справи,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»,
О. С. Еркес,
аспірант кафедри банківської справи
Київський національний торговельно-економічний університет

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ОЗДОРОВЛЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ БАНКІВ

АНОТАЦІЯ. У статті досліджено фінансово-економічний механізм оздоровлення проблемних банків, визначено складові плану подолання проблем та відновлення нормальної роботи установи в умовах системної кризи та в умовах кризи окремого банку. Визначено основні напрямки фінансово-економічного оздоровлення і суб'єкти цього процесу, включаючи державні органи. Розглянуто критерії успішного оздоровлення банківської установи.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: банківський менеджмент, фінансова криза, антикризове управління, оздоровлення банків, банківський нагляд, проблемні банки.

АННОТАЦИЯ. В статье исследуется финансово-экономический механизм оздоровления проблемных банков, определены составляющие плана преодоления проблем и возобновления нормальной работы учреждения в условиях системного кризиса и в усло-